

Ελλάδα τότε η προστασία του καταναλωτή δεν ήταν ούτε θεσμός ούτε καν σύνθημα. Δεν είχε απασχολήσει ούτε την επισημότητα ούτε την πολιτική. Η χώρα είχε να ασχοληθεί με μείζονα θέματα, όπως η επαναφορά και η εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών και άλλα.

Νοέμβριος 1993: Υπουργός Εμπορίου ο Κώστας Σημίτης, η ταπεινότητά μου Γενικός Γραμματέας. Πρώτη εντολή του Υπουργού, το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του καταναλωτή. Τρεις νομικοί χρεώθηκαν το έργο αυτό. Τους αναφέρω με τη σειρά της ουσιαστικής συμβολής τους: ο καθηγητής Γιάννης Σχινάς, ο διδάκτωρ Δημήτρης Σπυράκος και τρίτος και τελευταίος εγώ. Έτσι γεννήθηκε ο ν. 2251/1994.

Ο νόμος αυτός, κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, επέφερε σημαντικές καινοτομίες στο δικαίωμά μας σύστημα. Προώθησε επιθετικά τα δικαιώματα του καταναλωτή. Ενδεικτικά αναφέρω ότι στο νόμο ενσωματώθηκαν αρκετές κοινοτικές οδηγίες, που ήταν ακόμα εν σχεδίων και εκδόθηκαν μεταγενέστερα, όπως η πώληση από απόσταση, η συγκριτική διαφήμιση. Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες με τη νόθο αντικειμενική ευθύνη καθιερώθηκε, παρά το γεγονός ότι είχε εγκαταλειφθεί η αντίστοιχη κοινοτική πρωτοβουλία για έκδοση οδηγίας. Αρκετές εξαιρέσεις στην προστασία, περιεχόμενες σε κοινοτικές οδηγίες, δεν υιοθετήθηκαν στο νόμο, με αποτέλεσμα να παρέχεται στους καταναλωτές μείζων προστασία.

Όμως η σημαντικότερη καινοτομία του ν. 2251 είναι η θέσπιση προϋποθέσεων για την οργάνωση και ανάπτυξη των ενώσεων καταναλωτών και την υπεύθυνη συμμετοχή τους στην άσκηση του ελέγχου της αγοράς. Καθιερώθηκε η συλλογική αγωγή, δηλαδή το δικαίωμα των ενώσεων καταναλωτών να προσφεύγουν ενώπιον της δικαιοσύνης και να ζητούν να παύσει ο προμηθευτής την παράνομη συμπεριφορά του, που θίγει το καταναλωτικό κοινό. Προβλέφθηκε ως αστική κύρωση η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του καταναλωτικού κοινού σε βάρος του προμηθευτή, που παραβιάζει τις υποχρεώσεις του προς τους καταναλωτές.

Σήμερα, δέκα χρόνια μετά, οι καρποί εκείνης της νομοθετικής πρωτοβουλίας είναι χειροπιαστοί. Πολλές και σημαντικές είναι οι αποφάσεις που ήδη έχουν εκδοθεί με βάση τις διατάξεις του. Το λήμμα «καταναλωτής» ή «προστασία καταναλωτή» συναντάται πλέον σε όλα τα νομικά περιοδικά, που ασχολούνται με ζητήματα ιδιωτικού δικαίου. Οι συλλογικές αγωγές που έχουν συζητηθεί μέχρι σήμερα ενώπιον της Δικαιοσύνης, μέχρι και τον Άρειο Πάγο, είχαν κατά κανόνα επιτυχή έκβαση για τους καταναλωτές. Τούτο δείχνει ότι το μέσο της συλλογικής αγωγής ασκείται από τις νομιμοποιούμενες ενώσεις των καταναλωτών με φειδώ και υπευθυνότητα. Οι συλλογικές αγωγές αποτέλεσαν πράγματι μοχλό για τη διαμόρφωση νομολογίας -ιδίως σε ζητήματα γενικών όρων συναλλαγών- και για την ανάδειξη των προστατευτικών διατάξεων του νόμου. Καταφατική, λοιπόν, είναι η απάντηση σε όσους τότε αναρωτιόντουσαν αν χρειάζεται στην έννομη ελληνική τάξη θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του καταναλωτή.

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, η προστασία του καταναλωτή είναι έκφραση του κοινωνικού κράτους δικαίου και αποβλέπει στην προστασία του ασθενέστερου μέρους της αγοράς. Στις καταναλωτικές συναλλαγές υπάρχει μια ανισορροπία, την οποία δεν μπορεί να παραβλέπει κανείς, επικαλούμενος την τυπική ισότητα των συναλλασσόμενων. Γι' αυτό απαιτείται ενίσχυση της θέσης του καταναλωτή με πρόσθετα δικαιώματα και θέσπιση υποχρεώσεων στους προμηθευτές, προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία.

Η ανάγκη, λοιπόν, προστασίας καθίσταται όλο και πιο έντονη και πιο επιτακτική, πολύ περισσότερο που η νέα γενιά καταναλωτών έχει αυξημένες δυνατότητες κατανάλωσης και μειωμένες δυνατότητες αντίστασης.

Εν όψει όσων προανέφερα, κάθε πρωτοβουλία στο πλαίσιο της διεύρυνσης και ενίσχυσης της προστασίας του καταναλωτή, είναι κατ' αρχήν ευπρόσδεκτη. Ωστόσο, το συζητούμενο νομοσχέδιο ξεκινά με τον εσφαλμένο τίτλο: «Συνήγορος του Καταναλωτή». Έτσι δημιουργείται κίνδυνος σύγχυσης στο κοινό. Ο «Συνήγορος του πολίτη» πρέπει να είναι μια και μοναδική αρχή

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΣΜΙΔΗΣ: Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, μολονότι συμμετέχω στην Εξεταστική Επιτροπή, ζήτησα και έλαβα το λόγο στο συζητούμενο νομοσχέδιο λόγω συναισθηματικού δεσμού με το αντικείμενο.

Ήταν το 1973, όταν ο Κώστας Σημίτης εξέδωσε στη Γερμανία την επί υφηγεσία πρωτοποριακή εργασία του με τίτλο «Προστασία του καταναλωτή: Σύνθημα ή θεσμός δικαίου;». Στην

ν. Ανιστορίας

2

κατ' απόλυτη αποκλειστικότητα.

Ο «Συνήγορος του Πολίτη», κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, δεν είναι μεσολαβητής ανάμεσα στον πολίτη και στη διοίκηση, είναι κυριολεκτικά συνήγορος του πολίτη και υπερασπιστής του απέναντι στην κακοδιοίκηση της διοίκησης. Ο Συνήγορος του Καταναλωτή, όπως εμφανίζεται στο νομοσχέδιο, είναι μεσολαβητής στην εξώδικη επίλυση διαφοράς ανάμεσα σε προμηθευτές και καταναλωτές, εξ ου και η πρόβλεψη συμβιβασμού. Και νοείται προσφυγή στο Συνήγορο του Καταναλωτή, όχι μόνο εκ μέρους του θιγόμενου καταναλωτή, αλλά και εκ μέρους του προμηθευτή, προκειμένου να μεσολαβήσει για μια υπόθεση καταναλωτικής φύσεως. Και δημιουργείται η εντύπωση ότι κάποιο κομμάτι αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη αποκόπτεται απ' αυτόν, που βέβαια δεν είναι έτσι. Συνεπώς δόκιμος και συμβατός με το ρόλο του όρος είναι ο «μεσολαβητής». Προσωπικά εύχομαι να επιτύχει ο θεσμός του μεσολαβητή. Δεν θα τον ονομάζω συνήγορο. Θα κριθεί στη διαδρομή του, στο ταξίδι του. Ο θεσμός θα επιτύχει, μόνο αν υπάρχει έγνοια από την πολιτική ηγεσία, την εκάστοτε πολιτική ηγεσία, που εποπτεύει τον θεσμό.

Κύριε Υπουργέ, θα σας παρακαλούσα να δείξετε μεγαλοψυχία. Ο όρος «Συνήγορος του Καταναλωτή» είναι εσφαλμένος, αδόκιμος, δεν απηχεί το περιεχόμενο και τις αρμοδιότητες που δίδετε στο θεσμό. Θα είναι πολύ καλό για τα κοινοβουλευτικά μας ήθη, άμα αποδεχθείτε τον όρο «μεσολαβητής». Αυτό δεν σας εκθέτει σε τίποτα, απλά δείχνει την αναγκαιότητα της συζήτησης στην Ολομέλεια της Βουλής και θα είναι καλό και για σας.

Εφιστώ την προσοχή στον κίνδυνο σύγχυσης αρμοδιοτήτων μεταξύ Συνηγόρου του Καταναλωτή, μεσολαβητή -όπως επιμένω- και Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή. Σας θυμίζω ότι μετά την ίδρυση του ΕΦΕΤ, που και αυτό ήταν πρωτοβουλία του Κώστα Σημίτη και χείρ του ομιλούντος, δεν πληρώθηκε αυτή η θέση ως αχρείαστη. Ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων, έγινε ακριβώς σε ενίσχυση και συμπλήρωση του ν. 2251 ως θεσμός και ήδη, με τις όποιες αδυναμίες, λειτουργεί αποτελεσματικά και έτσι νομίζω ότι δεν χρειάζεται να υπάρχει Γενική Γραμματεία Καταναλωτή. Και μη μου πείτε ότι θεσπίστηκε επί ΠΑΣΟΚ, ναι θεσπίστηκε επί ΠΑΣΟΚ -αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορώ να έχω τις απόψεις μου- και εν πάση περιπτώσει, δεν πληρώθηκε η θέση μετά την ίδρυση του ΕΦΕΤ.

Σας καλώ για τελευταία φορά -και κλείνω μ' αυτό- να αλλάξετε την ονομασία του τίτλου του «Συνηγόρου, του Καταναλωτή» σε «Μεσολαβητής» και κατά τα λοιπά επιφυλάσσομαι επί των άρθρων.

Ευχαριστώ πολύ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ)

ΣΟΚΡΑΤΗΣ ΚΟΣΜΙΔΗΣ: Κύριε Υπουργέ, θα κάνω αναφορά σε άρθρα και σε παραγράφους.

Άρθρο 1 παράγραφος 1: Ο Συνήγορος του Καταναλωτή θεσπίζεται ως εξωδικαστικό όργανο επίλυσης καταναλωτικών διαφορών. Είναι ένα όργανο χρήσιμο. Όμως επιμένω, επαναλαμβάνοντας την επιχειρηματολογία μου που ανέπτυξα στην πρωτολογία μου επί της αρχής, ότι δεν είναι Συνήγορος του Καταναλωτή. Δεν είναι ombudsman, είναι απλά μεσολαβητής και δεν είναι απλά υπερασπιστής των συμφερόντων του καταναλωτή. Αυτό προκύπτει και από το άρθρο 3 παράγραφος 2, όπως σαφέστατα προκύπτει ότι και ο προμηθευτής μπορεί να ζητήσει τη μεσολάβηση του Συνηγόρου του Καταναλωτή και όχι μόνο ο καταναλωτής. Αλλά πέραν αυτών, προχθές ο κύριος Υπουργός επικαλέστηκε την αυθεντία του Συνηγόρου του Πολίτη για να στηρίξει την άποψή του ότι ο Συνήγορος του Καταναλωτή δεν μπορεί να επιλέγεται από τη Διάσκεψη των Προέδρων.

Εκεί πράγματι υπάρχει μια γκρίζα ζώνη. Όμως στο ίδιο έγγραφο, ο Συνήγορος του Πολίτη με σαφήνεια αναφέρει ότι «αρκεί η επισήμανση ότι νομοτεχνικά ο όρος «διαμεσολαβητής του καταναλωτή» θα ήταν καταφανώς ακριβέστερος». Και είναι άκομφο τουλάχιστον να γίνεται επιλεκτικά επίκληση της αυθεντίας του Συνηγόρου του Πολίτη, τον οποίο βαθύτατα εκτιμώ και προσωπικά ως άξιο συνεχιστή του έργου «Διαμαντούρου», σε ένα θέμα που βολεύει και να τον αγνοεί επιδεικτικά σ' ένα άλλο θέμα που έχει διαφορετική άποψη.

Άρθρο 1, παράγραφος 4: Κύριε Υπουργέ, πώς προέκυψαν δύο βοηθοί του Συνηγόρου του Καταναλωτή; Το αρχικό νομοσχέδιο προφανέστατα προέβλεπε έναν, το προσχέδιο προέβλεπε έναν. Αυτό προκύπτει πάλι από το έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη, όπου σε μια παρατήρηση λέει ότι, αφού είναι μόνο ένας ο βοηθός συνηγόρου στο προσχέδιο που του στείλατε, ο όρος «συντονίζει» πρέπει να απαλειφθεί.

Αλλά πέραν αυτού, επί της ουσίας θεωρώ ότι είναι πολυτέλεια ο αριθμός των δύο βοηθών συνηγόρων, όταν ο Συνήγορος του Πολίτη έχει πέντε βοηθούς, οι οποίοι καλύπτουν πολλούς και τεράστιους κύκλους, που αφορούν όλη τη Δημόσια Διοίκηση.

Άρθρο 2, παράγραφος 3: Νομίζω ότι και οι βοηθοί συνηγόρου πρέπει να διορίζονται όπως και ο συνήγορος. Και αυτό για την ταυτότητα του λόγου.

Άρθρο 2, παράγραφος 6 και 7: Θεωρώ ότι η παύση του Συνηγόρου του Καταναλωτή και των βοηθών πρέπει να γίνεται με την ίδια διαδικασία του διορισμού. Όπως διορίζονται, έτσι πρέπει

και να παύονται, δηλαδή να μεσολαβεί και η ακρόαση στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας και γιατί όχι και το Υπουργικό Συμβούλιο.

Άρθρο 3, παράγραφος 4: Τι σημαίνει, κύριε Υπουργέ, ότι οι Επιτροπές Φιλικού Διακανονισμού υπάγονται στον Συνήγορο του Καταναλωτή; Υπάγονται διοικητικά, οικονομικά, κατά ποία έννοια; Τι σημαίνει αυτή η υπαγωγή; Και βεβαίως δεν θεωρώ παραδεκτό ότι ο Συνήγορος του Καταναλωτή θα διορίζει και θα παύει τα μέλη των επιτροπών αυτών και μάλιστα ανελέγκτως, χωρίς να προσδιορίζονται κριτήρια διορισμού και παύσης.

Τελικά καταλήγει ο οικείος νομάρχης, που μέχρι τώρα είχε ενασχόληση και αρμοδιότητα γύρω από τη λειτουργία των Επιτροπών Φιλικού Διακανονισμού, πλέον καταντάει γλάστρα, μόνο για διοικητική υποστήριξη των επιτροπών και τίποτε άλλο. Αυτό σημαίνει, κύριε Υπουργέ, ότι ο νομάρχης πλέον δεν θα έχει κανένα λόγο να ασχολείται με κάποιες επιτροπές, στις οποίες δεν θα έχει καμία άλλη αρμοδιότητα.

Άρθρο 3, παράγραφος 6 και 7: Αναφέρονται αποφάσεις των επιτροπών και αποφάσεις του Συνηγόρου του Καταναλωτή. Θεωρώ νομοτεχνικά ότι είναι λάθος ο όρος «αποφάσεις». Οι επιτροπές δεν εκδίδουν αποφάσεις ούτε ο Συνήγορος του Καταναλωτή εκδίδει αποφάσεις. Εκδίδουν πορίσματα. Άλλωστε για τις Επιτροπές Φιλικού Διακανονισμού στο ν. 2251, άρθρο 11, παράγραφος 8, αναφέρεται ότι οι επιτροπές εκδίδουν πορίσματα και όχι αποφάσεις. Νομίζω ότι και ο Συνήγορος του Καταναλωτή εκδίδει πορίσματα γύρω από τη διαμεσολάβηση που ασκεί και όχι αποφάσεις.

Άρθρο 3, παράγραφος 11: Νομίζω ότι η έκθεση πρέπει να απευθύνεται και στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής και να ξεκαθαριστεί ότι και αυτή η νεοσύστημένη Ανεξάρτητη Αρχή, όπως όλες οι Ανεξάρτητες Αρχές, υποβάλλεται στον Κοινοβουλευτικό Έλεγχο της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας.

Έχω για το άρθρο 4, παράγραφος 5 επιστημονικά επιφυλάξεις, αν θέλετε, κατά πόσο ο συμβιβασμός μπορεί να αποτελέσει εκτελεστό τίτλο.

Μια τελευταία νομοτεχνικής φύσεως παρατήρηση έχω να κάνω στο άρθρο 5, παράγραφος 3. Λέτε ότι η απόσπαση διενεργείται με απόφαση του οικείου Υπουργού. Ποιος είναι ο οικείος Υπουργός; Ο Υπουργός Ανάπτυξης σε κάθε περίπτωση ή ο Υπουργός Προέλευσης του αποσπώμενου;

Όσον αφορά τώρα το θέμα του κατά πόσο μπορεί να επιλεγεί ο Συνήγορος του Καταναλωτή από τη Διάσκεψη των Προέδρων, εκεί πράγματι θεωρώ ότι υπάρχει μια γκριζά ζώνη. Μιλώ όχι πολιτικά, αλλά αμιγώς επιστημονικά. Πράγματι η επιλογή των πέντε συνταγματικά κατοχυρωμένων Ανεξαρτήτων Αρχών από τη Διάσκεψη των Προέδρων αποτελεί μια απόκλιση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών επιτρεπτή, διότι αναφέρεται στο ίδιο το Σύνταγμα. Πράγματι δεν ξέρω κατά πόσο είναι συμβατό ένας τυπικός νόμος να ακυρώνει κατά κάποιον τρόπο την αρχή της διάθεσης των εξουσιών. Επομένως έχει επιστημονική βάση η άποψη ότι δεν μπορεί να γίνει αυτό. Πέραν αυτού, υπάρχει και η αυτοτέλεια της Βουλής.

Κλείνω, λέγοντας ότι και η ακρόαση από την Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας, που σε τυπικό νόμο καθιερώνεται, ίσως και αυτή πρέπει να ενσωματωθεί στον Κανονισμό της Βουλής, για να είμαστε απολύτως εντάξει νομικά, λόγω της αυτονομίας της Βουλής.

Ευχαριστώ.